

LESSTOF

Spelling op maat 1

INHOUD

INLEIDING	3
INHOUD	3
LESSTOF - ONDERWERPEN	6
DIAGNOSE STELLEN EN OEFENEN	8
OVERZICHT OEFENINGEN EN TOETSEN	9

INLEIDING

Muiswerk-programma's zijn slimme, interactieve leermiddelen voor het onderwijs. Ze zijn volledig webbased en werken op alle soorten computers en tablets. Het belangrijkste principe van Muiswerk-programma's is dat een diagnostische toets de leerling stuurt naar oefenmateriaal dat aansluit bij de gemaakte fouten. De toets kan herhaald worden en eventueel leiden tot opnieuw oefenen. De docent heeft een scala aan mogelijkheden om leerlingen te sturen en de voortgang te bewaken.

De Muiswerkprogramma's Spelling op maat 1, 2 en 3 vormen een complete leerlijn voor de spelling die op de basisschool moet worden aangeleerd. De drie programma's bestrijken alle regels van de Nederlandse spelling die op de basisschool aan de orde komen en waarmee in het voortgezet onderwijs vaak nog wordt geoefend. Een uitzondering vormen de regels voor de werkwoordspelling. Die worden in een apart programma behandeld (Werkwoordspelling op maat). In Spelling op maat 1, 2 en 3 komen naast regels voor de spelling ook inprenttechnieken aan bod, waarmee een corpus van frequente woorden wordt aangeleerd.

De programma's Spelling op maat 1, 2 en 3 zijn bedoeld voor leerlingen van het basisonderwijs in groep 4 t/m 8 en voor langzame leeders in de eerste klassen van het voortgezet onderwijs. Zowel allochtone als niet-allochtone leerlingen kunnen met de programma's werken. In het volwassenenonderwijs en de basiseducatie kunnen de programma's worden ingezet voor remediërende doeleinden.

Muiswerk Spelling op maat sluit aan bij elke lesmethode, maar kan eventueel ook de spellingmethode grotendeels vervangen, met name bij het aanleren van de spellingregels. De computerprogramma's bieden oefeningen aan in een speelse en uitdagende context, die aansluit bij de beleevingswereld van de leerlingen. De programma's zitten boordevol leuke foto's en correct ingesproken geluid. Alle uitlegschermen zijn ingesproken. De laatste oefeningen van vrijwel elke lesstofrubriek en alle toetsen bestaan uit woorddictees. De drie bestanden samen bevatten 12 toetsen, 262 oefeningen en 7346 opdrachten.

Leerlingen hoeven geen specifieke voorkennis te hebben om met het programma te kunnen werken. Enige ervaring in het werken met de muis (aanwijzen, klikken, afrollen, slepen) is wel gewenst.

INHOUD

Muiswerkprogramma's vormen een oefenomgeving voor computerondersteund onderwijs. Het basisprincipe van Muiswerkprogramma's is dat een diagnostische toets de leerling stuurt naar oefenmateriaal dat aansluit bij de fouten die hij maakte. De toets kan herhaald worden en eventueel leiden tot opnieuw oefenen. Deze aanpak is een goede oplossing voor differentiëring naar niveau en tempo. Niet alleen trage leerlingen krijgen zo precies de oefening die ze nodig hebben; ook snelle leerlingen krijgen kansen die ze in een klassikale aanpak niet gemakkelijk krijgen. De Spelling-op-maatprogramma's zijn zo gestructureerd dat het programma uitzoekt wat het kennisniveau van elke leerling is en welke oefeningen daarbij aansluiten. Er kan op verschillende manieren met de programma's gewerkt worden (zie de sectie DIDACTIEK in dit document).

OPBOUW BINNEN DE RUBRIEKEN

Elk lesstofonderdeel vormt in de Muiswerkprogramma's een aparte rubriek, waardoor het mogelijk wordt toetsen en oefeningen aan elkaar te koppelen. De rubrieken zijn opgebouwd naar moeilijkheid, op basis van de lesstofindeling die in de meeste methodes voor het basisonderwijs gevolgd wordt. De opbouw is ook cumulatief, dat wil zeggen: wat eerder behandeld is, wordt bekend verondersteld. Het is daarom niet aan te raden hier en daar een los onderwerp uit het programma te halen, zonder dat het voorgaande behandeld is.

Elke rubriek bevat een aantal oefeningen (maximaal 9). De reeks oefeningen binnen de rubriek heeft eveneens een opbouw naar moeilijkheid. In de eerste oefeningen worden vaak deelonderwerpen behandeld en in latere oefeningen komt de totale stof bij elkaar. De laatste oefening van elke rubriek is altijd een woorddictee met uitgebreide feedback. Ook de toetsen zijn altijd woorddictées. De laatste oefeningen van elke rubriek vormen daarom een optimale voorbereiding voor het maken van een toets.

Hieronder volgt een opsomming van de onderwerpen die in de drie programma's aan de orde komen en een beschrijving van de omvang van de programma's. Toetsen en oefeningen hebben vaak een 'levend' karakter, dat wil zeggen: ze behandelen wel telkens dezelfde lesstof, maar met wisselende woorden en andere zinnen.

Het lesbestand Spelling op Maat 1 bestaat uit 4 toetsen. Er is één uitgebreide toets waarin alle onderwerpen aan de orde komen (zie hieronder) en drie deoltoetsen waarin een deel van de onderwerpen getoetst worden (zie blz. 9). Er zijn 78 oefeningen, onderverdeeld naar onderwerp (zie gedetailleerd overzicht op blz. 9). In totaal zijn in dit lesbestand 2003 opdrachten verwerkt en er zijn 133 ingesproken uitlegschermen.

Aangenomen is dat in groep 3 het verband tussen de regelmatige en meest gebruikte klanken en letters bij het lezen en spellen is aangeleerd. Het Nederlands wordt beschouwd als een tamelijk transparante taal, waarin veel klanken slechts op één manier aan de spelling gekoppeld zijn. Toch moet van die regelmatige koppelingen bij het spellen al gauw worden afgeweken. De leerling moet vanaf groep 4 leren orthografische regels toe te passen en uitzonderingen te onthouden. In de Spelling-op-maat-programma's is geprobeerd de regelmatigheden in de opbouw van de Nederlandse woorden zo veel mogelijk expliciet aan te geven. Vaak gaat het daarbij om statistische verschijnselen die een goed spellende leerling zelf al snel ontdekt, maar een zwakke speller niet. Bijvoorbeeld dat de g-klank na een s altijd als ch geschreven wordt. Via verhaaltjes waar woorden met een bepaalde spelling in voorkomen (bijvoorbeeld woorden met ei of woorden met au) wordt het inprenten van woorden verder ondersteund. In tegenstelling tot veel spellingmethodes worden in de op-maat-programma's ook verschijnselen gepresenteerd die te maken hebben met de bouw van de Nederlandse woorden; de voor- en achtervoegsels en de samenstellingen.

In Spelling op maat 1 wordt in de eerste rubriek (rubriek A) aandacht besteed aan een aspect van het fonologisch bewustzijn dat verderop voor de spelling heel belangrijk wordt: het besef dat woorden vaak bestaan uit twee of meer lettergrepen.

Vervolgens komt aan de orde dat je bij het spellen soms enigszins moet afwijken van wat je precies hoort. Bijvoorbeeld bij het weglaten van de vaak uitgesproken tussenletters in 'melk' (mellek) en 'berg' (berreg) (rubriek B), bij het schrijven van woorden op -eer, -eur en -oor waarin ondanks de afwijkende uitspraak die door de r veroorzaakt wordt, gewoon 'ee', 'eu' en

'oo' geschreven moet worden (rubriek C) en bij het schrijven van de j-klank die op het eind van een woord altijd als i geschreven wordt (rubriek D).

Dan is het tijd voor klanken die op twee verschillende manieren gespeld kunnen worden: de g-klank in 'school', 'wacht' en 'groot' (rubriek E), de extra u in woorden als 'nieuw' en 'leeuw' (rubriek F) en de spelling van de regelmatig gevormde verkleinwoorden: huis-je, deur-tje, bloem-pje (rubriek G). Vervolgens komen opnieuw enkele belangrijke inprentspelingen voorbij: de woorden met ei of ij (klein, fijn) en de woorden met au of ou (blauw, kou), waarbij het onthouden wordt bevorderd doordat een groep woorden is ondergebracht in verhaaltjes (het ei-verhaal en het au-verhaal) (rubrieken H en I).

Rubriek J handelt over de spelling van woorden die op -nk eindigen. Daarbij moet opnieuw worden geabstraheerd van de klankvorm: je hoort immers ngk, maar schrijft de g niet. De voorvoegsels be- ge- en ver-, meestal uitgesproken met schwa-klank zijn het onderwerp van rubriek K.

Hierna zijn we aangekomen bij drie belangrijke spellingregels, die ook in groep 5 en in alle volgende basisschooljaren terug blijven komen, respectievelijk de verlengingsregel (rubriek L), de klinkerverenkeling (rubriek M) en de medeklinkerverdubbeling (rubriek N). Voor het toepassen van deze morfologische regels is het niet voldoende om klanken aan letters te kunnen koppelen. De leerling moet over de grens van het woord heen kijken ('hand' vanwege 'handen') en rekening houden met de verdeling in lettergrepen: 'lo-pen' met één o omdat de klinker op het eind van een lettergreep staat en 'zet-ten' met dubbel t omdat er anders geen korte klinker gelezen zou worden. Voor de klinkerverenkeling is de term 'roverwoorden' gekozen. De lange klank bestaat gewoonlijk uit twee letters, maar de 'roo-ver' roof er één weg. Het woord zelf demonstreert de regel. Hetzelfde geldt voor de woorden met dubbelaar: na een korte klank twee dezelfde letters. De laatste drie onderwerpen komen – maar nu met iets moeilijker woorden – terug in de eerste rubrieken van groep 5. De een-na-laatste rubriek van Spelling op maat 1 (rubriek O) gaat over zowel roverwoorden als woorden met dubbelaar. In deze gemengde setting kan een leerling pas goed laten zien of hij de regels begrepen heeft.

Onder 'groep' is aangegeven in welke groep *begonnen* wordt met het aanleren van deze stof. In veel gevallen wordt de stof in hogere groepen opnieuw geoefend, met andere woorden. U ziet dat de lesstof van drie programma's elkaar telkens een stukje overlapt. De lesstof van het vorige leerjaar komt terug, maar meestal wel in wat moeilijker woorden.

LESSTOF - ONDERWERPEN

Rubr	Lesstof	voorbeeld	groep
A	lettergrepen	aar/dig-roof/dier	4
B	plakletters	melk-berg-kalf	4
C	eer-eur-oor	beer-deur-koor	4
D	aai-ooi-oei	haai-kooi-loei	4
E	ch/g	school-wacht-groot	4
F	ieuw/eeuw	nieuw-leeuw-mouw	4
G	verkleinwoorden	huisje-deurtje-bloempje	4
H	ei/ij	klein-fijn	4
I	au/ou	blauw-kou	4
J	ng/nk	slang-slank	4
K	be/ge/ver	bedank-gebruik-verhuis	4
L	eindletter d/t	hand-kant	4/5
M	roverwoorden	streden-dromen-muren	4/5
N	dubbelaar	pakken-stoppen-hutten	4/5
O	rover en dubbelaar	steken-stekken-horen-horren	4/5
P	twee lettergrepen regelm.	heksen-reeksen-ruiken	4/5

UITLEGSCHERMEN

Bij elke oefening horen een of meer uitlegschermen. Daarin wordt met behulp van schema's, regels en voorbeelden uitgelegd wat de bedoeling is. Een voorbeeld van zo'n uitlegscherm ziet u hieronder. De schermen zijn zo kort en simpel mogelijk gehouden en de tekst is altijd ook te beluisteren. Tijdens het maken van de oefening kan de leerling het uitlegscherm voortdurend raadplegen.

Plakletters

De **L** en de **R** zijn **plakletters**...
Je hoort vaak een extra letter erna,
maar die schrijf je niet:

geen mellek, maar.... MELK
geen gollef, maar GOLF
geen berreg, maar BERG
geen jurrek, maar JURK

Wil je een **tip**? Druk op

1 van 1

Geluid

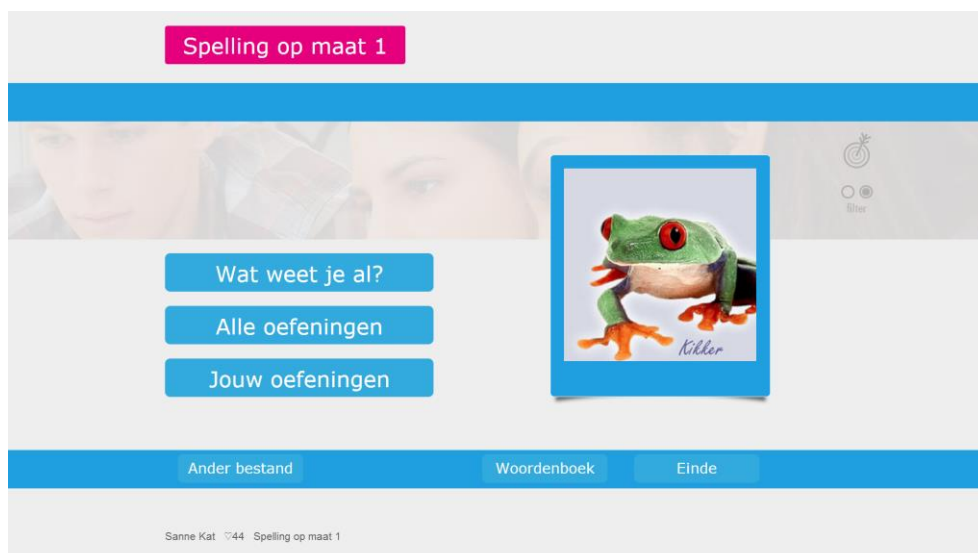
OK

DIAGNOSE STELLEN EN OEFENEN

Muiswerk kent toetsen en oefeningen. Oefeningen beperken zich altijd tot een deel van de stof, leggen uit, laten voorbeelden zien, laten de leerling oefenen en laten hem weten wat hij goed en fout doet. Toetsen laten nooit zien of het antwoord goed was en dekken een breder deel van de stof. De toetsen van Muiswerk kunnen een diagnose stellen. Alle onderdelen van de stof komen gelijkmatig in elke toets aan bod; veelgemaakte fouten worden als het ware uitgelokt. De foute en goede antwoorden, die gecodeerd zijn, worden opgevangen en gerubriceerd. Zo komt de diagnose tot stand. Met behulp van de diagnose wordt een oefenprogramma op maat samengesteld. Dat wil zeggen: rubrieken waarin fouten werden gemaakt, worden vertaald in oefeningen die de oefenstof uit die rubriek aanreiken, waarmee ze de leerling laten oefenen. Deze vult daarmee de zwakke plekken in zijn kennis aan. Na het oefenen kan hij opnieuw een diagnostische toets doen en opnieuw oefenen. Net zolang tot de score hoog genoeg is. Door het grote bestand aan zinnen, woorden en teksten waaruit geput wordt, is een toets nooit twee keer hetzelfde.

Het stellen van een diagnose (de didactische modus) kan ook onderdrukt worden als een docent bijvoorbeeld een toets wil geven om een cijfer te bepalen, als het gaat om een evaluatieve toets dus.

Muiswerkprogramma's hebben een paar speciale didactische uitgangspunten. Deze uitgangspunten hebben de basis gevormd voor het ontwikkelen van de software. Hoewel de programma's flexibel te gebruiken zijn, voldoen ze allemaal aan de volgende eisen: mogelijkheden voor differentiatie, veel actie en variatie, directe feedback, kleine stappen. Zie hiervoor verder de sectie DIDACTIEK in de handleiding.

Beginscherm van Spelling op maat 1 met knop waaronder de toetsen (Wat weet je al?) en knop waaronder alle oefeningen zich bevinden. De knop met het persoonlijk oefenprogramma (Jouw oefeningen) verschijnt pas na het maken van een toets.

TOETSEN

De toetsen in een Muiswerkprogramma zijn een afspiegeling van de inhoud. Elk van de programma's heeft drie of vier toetsen. Er is altijd één toets die de totale lesstof bevraagt en twee of drie toetsen die een deel van de lesstof bevatten. De toetsen worden zowel voor diagnose als voor evaluatie gebruikt. U kunt zelf instellen of oefenprogramma's worden gegenereerd. Bij een evaluatie kan het genereren achterwege blijven (BESTAND/ INSTELLINGEN/ BESTAND). De toetsen zijn elke keer anders, maar bevragen wél steeds dezelfde problemen.

Toetsinhoud (voor de rubriksaanduidingen, zie boven): totaaltoets rubriek A t/m N, deoltoets 1 rubriek A t/m E, deoltoets 2 rubriek F t/m J, deoltoets 1 rubriek K t/m O.

OVERZICHT OEFENINGEN EN TOETSEN

In de eerste kolom ziet u de categorie waar de oefening in valt. Daarna de naam van de oefening, de oefenvorm, het aantal uitlegschermen en het aantal opgaven van elke oefening.

Rubriek	Oefening	Type	Uitleg	Opgaven
Z A t/m F	1 Dictee A t/m F (*) - TOETS	Open vraag	1	24
Z G t/m K	2 Dictee G t/m K (*) - TOETS	Open vraag	1	20
Z L t/m P	3 Dictee L t/m P (*) - TOETS	Open vraag	1	20
Z Alles	4 Dictee A t/m P (*) - TOETS	Open vraag	1	48
A lettergrepen	1 Hoeveel stukken 2 Woorden bouwen (*) 3 Woorden breken	Meerkeuze Volgorde Slepen	1 1 0	10 10 10
B plakletters	1 Plakletters 2 Letters wissen 3 Kies het goede woord 4 Woorddictee (*)	Meerkeuze Wijzig tekst Meerkeuze Open vraag	1 2 1 2	12 12 10 10
C eur/oor/eer	1 EER-EUR-OOR 2 Fouten zoeken 3 Woorddictee (*)	Meerkeuze Wijs aan in tekst Open vraag	2 2 2	12 10 12
D aai/ooi/oei	1 AAI-OOI-OEI 2 Kies uit twee 3 Fouten zoeken 4 Woorddictee (*)	Stenen Meerkeuze Wijs aan in tekst Open vraag	1 2 2 2	20 12 10 10
E sch/cht/g	1 CH of G - kies uit twee 2 De knecht van de tovenaar 3 Woorden met CH 4 CH of G in rij 5 Woorddictee (*)	Meerkeuze Wijzig tekst Stenen Rijen Open vraag	1 1 2 2 2	12 20 20 20 12
F ieuw/eeuw/ouw/auw	1 IEUW en EEUW 2 Kies uit twee 3 Woorddictee (*)	Stenen Meerkeuze Open vraag	1 2 3	20 12 12
G verkleinwoorden	1 Roddels 2 Verkleinwoord of niet 3 Verkleinwoord maken 4 Woorddictee (*)	Wijs aan in tekst Rijen Open vraag Open vraag	2 1 2 1	15 20 12 12
H ei/ij	1 Klanken vergelijken 2 Prinses Marjolein 3 EI of IJ in zin 4 EI of IJ in rij 5 Goede woorden zoeken 6 Kies het goede woord 7 Woorddictee (*)	Meerkeuze Wijzig tekst Meerkeuze Rijen Stenen Meerkeuze Open vraag	1 1 2 2 2 1 2	10 16 10 20 20 10 12

Rubriek	Oefening	Type	Uitleg	Opgaven
I au/ou	1 Op stap met oom Maurits	Wijzig tekst	1	15
	2 AU of OU in zin	Meerkeuze	2	10
	3 AU of OU in rij	Rijen	1	20
	4 Goede woorden zoeken	Stenen	1	20
	5 Naar Harderwijk	Wijzig tekst	2	13
	6 Kies het goede woord	Meerkeuze	1	10
	7 Woorddictee (*)	Open vraag	2	12
J ng/nk	1 NK of NG - kies uit twee	Meerkeuze	2	12
	2 NK of NG in de rij	Rijen	1	20
	3 Kies het goede woord	Meerkeuze	2	10
	4 Woorddictee (*)	Open vraag	2	12
K be/ge/en/ver/je	1 BE-GE-VER	Meerkeuze	1	15
	2 Woorddictee (*)	Open vraag	2	12
L eind d/t	1 D of T op het eind	Open vraag	1	12
	2 D of T in de rij	Rijen	1	20
	3 D of T invullen	Wijzig tekst	2	15
	4 Kies uit twee	Meerkeuze	1	12
	5 Klik op de goede woorden	Stenen	1	20
	6 Woorddictee (*)	Open vraag	2	12
M rover	1 Roverwoorden maken (*)	Open vraag	2	12
	2 Roverwoorden goed of fout	Rijen	1	20
	3 Kies uit twee	Meerkeuze	1	12
	4 Woorddictee (*)	Open vraag	2	12
N dubbelaar	1 Dubbelaar gebruiken (*)	Open vraag	2	12
	2 Dubbelaar goed of fout	Rijen	1	20
	3 Kies uit twee	Meerkeuze	1	12
	4 Woorddictee (*)	Open vraag	2	12
O rover en dubbelaar	1 Klinkers en medeklinkers	Rijen	1	20
	2 Korte of lange klank (*)	Meerkeuze	1	12
	3 Woorden breken	Slepen	2	10
	4 Rover en dubbelaar	Meerkeuze	4	12
	5 Rover en dubbelaar in rij	Rijen	2	20
	6 Een of twee medeklinkers	Rijen	2	20
	7 Welk woord is goed? (*)	Meerkeuze	2	12
	8 Woorddictee (*)	Open vraag	3	16
P heksen/ reeksen/ruiken	1 Woorden breken	Slepen	2	12
	2 Eerste lettergreep	Meerkeuze	2	12
	3 Een of twee klinkers	Meerkeuze	3	12
	4 Een of twee medeklinkers	Rijen	3	20
	5 Het geheim in het bos	Wijzig tekst	1	15
	6 Welk woord is goed? (*)	Meerkeuze	3	12
	7 Woorddictee (*)	Open vraag	3	15